

התלכדות ציר ההתנגדות הפלסטיני וציר איראן- חזבאללה

אודי דקל | 16 באפריל, 2023 | גיליון 1709

ההסלמה הרב-זירתית במהלך הפסח המחישה את התלכדות ציר ההתנגדות הפלסטיני, הנשען על חמאס והג'האד האסלאמי הפלסטיני, עם ציר איראן-חזבאללה. עיתוי ההסלמה גם קשור בזיקה הדוקה למשבר הפנימי בישראל ומשקף תעוזת יתר של אויביה ואת ניסיונם לבחון האם התרופף חוסנה כך שנוצרה הזדמנות לשינוי משוואת ההרתעה מולה. לנוכח שילוב גורמים אלה, ממשלת ישראל נדרשת לפעול להפחתת הקיטוב והמתחים בחברה ולהרגעת הזירה הפלסטינית, בהוכחת דבקות הלכה למעשה בסטטוס קוו בהר הבית. כך תוכל ישראל להתמקד בשלושה מישורי פעולה והם שיקום כללי המשחק מול חזבאללה בלבנון, ובחינה מחדש של 'משוואת ההרתעה הדדית' שמונעת מישראל לפעול גם נגד תשתיות הטרור של חמאס בלבנון; לעצור את איראן בדרכה לגרעין, בהתבססותה בזירה הצפונית ובמאמציה להשתלט על המאבק הפלסטיני בישראל; ולכרסם במעמדו המתחזק של חמאס בזירה הפלסטינית.

מחולל הסלמה בזירה הפלסטינית במהלך חג הפסח וחודש הרמדאן 2023 היו ההתכתשויות ב-5 באפריל בין משטרת ישראל לצעירים פלסטינים אלימים במסגד אל-אקצא, תמונות קשות שהופצו ברשתות ופינויים בכוח של הצעירים (רובם משתייכים לתנועת הסטודנטים של חמאס שהצליחו להסתנן להר הבית ללא אישורים ולכאורה רצו לממש את מצוות 'האעתכאף' - נוהג ברמדאן של דבקות יתר ברוח חודש הצום המחייב הישארות בלילה בתוך כותלי המסגד לשם התמקדות בדת). תגובת "ההתנגדות" הפלסטינית הייתה מטח של 34 רקטות שנורו למחרת היום מדרום לבנון - הכבד ביותר מאז מלחמת לבנון השנייה. במקביל שוגרו רקטות מרצועת עזה ואירעו פיגועי טרור בצירי תנועה ביהודה ושומרון. חמאס שיבח את שיגורי הרקטות מאזורי השליטה של חזבאללה בדרום לבנון, בעוד חזבאללה מצידו מסר שהשיגורים בוצעו ללא יידועו, הגם שהביע תמיכה בהם.

עוד במחצית מארס, קודם לאירועים אלה, סגן יו"ר הלשכה המרכזית של חמאס והממונה על הגדה המערבית, סאלח אלעארורי, הזהיר את ישראל מהצפוי לה במהלך הרמדאן ורמז כי תתחולל הסלמה, שתכלול תקיפה מלבנון. מערך שיגור הרקטות של חמאס בלבנון הוכן בעוד מועד, בהמתנה לשעת כושר לפעולה. עליית יהודים להר הבית בחודש הרמדאן ותקריות בין

משטרת ישראל למתפללים במסגד אל-אקצא הן תמיד מצת לפעולה ולאחדות שורות כלל מוסלמית נגד מדיניות ישראל במתחם הרגיש ביותר – דתית ולאומית.

בניגוד לטענה הגורסת כי חזבאללה לא היה שותף להחלטת חמאס לשגר מטח רקטות מדרום לבנון לצפון ישראל עולות מספר עובדות, והן: לא ייתכן שחזבאללה לא היה מודע להצבת משגרי הרקטות בדרום לבנון ולהסתרתם, ובאותו הקשר - קשה להניח שחמאס פעל עצמאית באזור, ללא אישור חזבאללה וידיעת איראן; ואכן, סוכנויות תקשורת המתמחות באיראן פרסמו כי איראן וחזבאללה ידעו מראש על אודות שיגור הרקטות מדרום לבנון ואף ניתנה התחייבות מקדימה של חזבאללה לאפשר שיגור רקטות מאזור זה במקרה של "חילוול" מסגד אל-אקצא על ידי ישראל; אתר החדשות לבנוני חשף כי מפקד כוח קדס האיראני, אסמאעיל קאאני, נועד בשגרירות האיראנית בבירות ב-6 באפריל, בערב שלאחר שיגור הרקטות מלבנון לצפון ישראל, עם ראש הלשכה המדינית של חמאס, אסמאעיל הניה, וכן עם סגנו סלאח אלעארורי, בכירים מטעם הג'האד האסלאמי וגורמים לבנוניים המקורבים לחזבאללה. עוד צוין כי הצדדים ערכו יחדיו את סעודת שבירת צום הרמדאן וכי "הסעודה הפכה לחדר מבצעים משותף לתאום פעולות נוספות". יומיים לאחר מכן נועד מזכ"ל חזבאללה, חסן נסראללה, עם משלחת מטעם הנהגת חמאס בראשות ראש הלשכה המדינית של התנועה, אסמאעיל הניה. באתר הרשמי של חזבאללה פורסם כי הצדדים דנו בהתפתחויות האחרונות הנוגעות לזירה הפלסטינית ובהן האירועים במסגד אל-אקצא. קשה לשער כי פגישות אלה היו מתקיימות אם חמאס היה חורג מכללי המשחק שתואמו בין אנשיו לבין חזבאללה.

ההיגיון המארגן של התפתחות האירוע הרב-זירתי - טרור ואלימות בירושלים; טרור נגד צירים, ישראלים וישובים ביהודה ושומרון; שיגור רקטות וטילי כתף נגד מטוסים מרצועת עזה; מטח רקטות מדרום לבנון; ושיגור רקטות מרמת הגולן - הוא התלכדות הצירים: ציר ההתנגדות הפלסטיני, המובל על ידי חמאס והג'האד האסלאמי, וציר איראן-חזבאללה. להתלכדות זו מספר נדבכים: (1) חזבאללה מעריך שניתן להרחיב את משוואת הכוחות מול ישראל באמצעות קביעת כללי משחק חדשים בגבול הצפון מתחת לרף הסלמה למלחמה, כל עוד יפעיל שלוחים (פרוקסי) פלסטיניים; (2) חזבאללה ואיראן מעריכים כי ניתן לפעול בכיוון זה על בסיס מחשבה שישראל אינה מסוגלת לצאת למלחמה בכל הזירות במקביל, בשל הערכת חסר של עוצמת ישראל ובפרט לנוכח התרחשויות בזירתה הפנימית: פילוג בעם, תופעת סרבנות (אי-התנדבות) ושחיקה בדימוי של ראש הממשלה נתניהו ממנהיג חזק ויציב למנהיג חלש שלא שולט בממשלתו; (3) שאיפה לגבות מישראל מחיר עבור המשך תקיפות המב"ם נגד יעדי הציר האיראני-חזבאללה בסוריה (בעיקר לאחר הרג שני קציני משמרות המהפכה האיראניים, לפחות שני פעילי חזבאללה וכן התנקשות בבכיר הג'האד האסלאמי הפלסטיני בסוריה); (4) עצירת תהליכי הנורמליזציה בין ישראל לעולם הערבי, ומנגד התקדמות בנורמליזציה המקבילה בין איראן וגרורתה סוריה לבין העולם הערבי; (6) רתיעת הממשל האמריקאי מאפשרות של עימות במזרח התיכון, בפרט במקביל למלחמה הנמשכת באוקראינה, ומתחים גוברים בינו לבין ממשלת הימין בישראל.

הישגי חמאס בסבב ההסלמה עד כה אינם מבוטלים. הארגון מינף את האירועים בהר הבית לעליה דרמטית בהיקף הפיגועים והשתלט לחלוטין על סדר היום הפלסטיני והאזורי, ובד בבד המחיש את חוסר הרלוונטיות של הרשות הפלסטינית. וזאת, למרות מפגשי הפסגה שנערכו באחרונה בעקבה שבירדן ובשארם א-שייח' שבמצרים, במטרה לתאם מהלכים שימנעו הסלמה. הצלחת חמאס לשגר רקטות מלבנון לישראל מעלה את קרנו והתמיכה בו במחנות הפליטים הפלסטיניים בלבנון לעומת השחיקה המתמשכת במעמדו של הזרם המרכזי של תנועת פת"ח, שנותר נאמן לנשיא הרשות הפלסטינית מחמוד עבאס. הנה כי כן, בחסות חזבאללה מתבסס חמאס בזירה נוספת על זו שברצועת עזה.

היזום והמוביל את הסלמת המאבק המזויין נגד ישראל בחודשים האחרונים הוא סאלח אלעארורי, המחובר ואף מזוהה עם ציר איראן-חזבאללה בלבנון. הזינוק במעמדו מתרחש במקביל להתחזקות המחנה בחמאס הדוגל באוריינטציה איראנית, אל מול מחנה יחיא סנוואר, מנהיג חמאס ברצועה, הדוגל בהתבססות על היחסים עם מצרים, ואל מול הנהגת החוץ של הארגון, שהיא בעלת אוריינטציה קטארית. התקרבות חמאס והג'האד האסלאמי לציר איראן-חזבאללה מקבלת משקל רב יותר לאור המגמות האזוריות: התקרבות בין איראן לערב הסעודית בתיווך סיני, שכנראה יביא לסיום המלחמה עם החות'ים בתימן; השיפור ביחסים בין ערב הסעודית ומצרים לבין משטר אל-אסד, הצפוי להוביל לשיבת סוריה לשורות הליגה הערבית בכינוס שיערך בריאד במאי; האתגרים שבפני היחסים בין ישראל לבין ירדן ומצרים עקב מדיניות ממשלת ישראל בזירה הפלסטינית.

סיכום והמלצות

ההסלמה הרב-זירתית ממחישה את התלכדות ציר ההתנגדות הפלסטיני, הנשען על חמאס והג'האד האסלאמי, עם הציר איראן-חזבאללה, שמנסה להשתלט על המאבק הפלסטיני בישראל, בהתאם לצרכיו, ובד בבד מרחיב את היקף תגובתו לתקיפות של ישראל נגד יעדי איראן וחזבאללה בסוריה באמצעות עידוד ותגבור הטרור הפלסטיני (באיחוד הזירות והברחת נשק וכסף) לפעולה נגדה. אשר לעיתוי ההסלמה, זה קשור בזיקה הדוקה למשבר הפנימי בישראל ומשקף העזת יתר של אויביה וניסיון מצידם לבחון האם התרופף חוסנה ונוצרה הזדמנות לשנות את כללי המשחק מולה.

להתלכדות הצירים מספר מטרות משותפות והן: (1) ריתוק ישראל לגבולותיה על ידי הגברת אי-היציבות הביטחונית והטרור בשטחה, כדי לאפשר את המשך התבססות הציר איראן-חזבאללה בזירה הצפונית ואף להסיר מכשולים מדרכה של איראן לגרעין, ללא חשש אמיתי מניסיון ישראלי לסכלה; (2) חיזוק הזרוע המיליטנטית של חמאס, היושבת בלבנון ומקימה תשתיות טרור בחסות מטריית ההרתעה של חזבאללה, כדי שתחולל טרור בירושלים, בישראל, בגדה המערבית וגם מזרוע לבנון, ותגבר על הנהגת חמאס ברצועת עזה, שבראשות יחיא סנוואר, הממוקדת בשיקום הרצועה ונתונה להשפעה מצרית; (3) זירוז תום עידן הרשות הפלסטינית במתכונתה הנוכחית; (4) התססת הערבים אזרחי ישראל סביב התנהלות ממשלת

ישראל במתחם אל-אקצא, כדי להבעיר את הרחוב הערבי בישראל; (5) פגיעה בתהליכי הנורמליזציה שבין ישראל למדינות ערב וסדיקת הסכמי השלום בינה לבין ירדן ומצרים.

אם תימשך נקיטת מדיניות התגובה וההכלה מצד ממשלת ישראל, ימשיכו אויביה לנסות ולהכתיב כללי משחק. אם לא ירוסנו סוכני הכאוס בשורות ממשלת ישראל והם ימשיכו ללבות את החיכוך בהר הבית ובזירה הפלסטינית, וזאת במקביל להמשך המאבקים הפנימיים על הדמוקרטיה, עשוי להשתלט הציר השיעי על ציר ההתנגדות הפלסטיני ולהוביל מהלכים מתריסים ומאתגרים משולבים נגד ישראל.

לפיכך, ממשלת ישראל נדרשת להפחית את הקיטוב והמתחים בחברה הישראלית, המתפרשת בעיני אויבי ישראל כמערערת את יכולתה להתמודד מולם בכל הזירות. בה בעת, על ישראל לשכך את המתיחות בזירה הפלסטינית, לדבוק בסטטוס קוו בהר הבית, בהתאם להחלטה שהתקבלה בעשרת הימים האחרונים של הרמדאן, ולהמשיך בניסיון לחזק את הרשות הפלסטינית והתאום הביטחוני עמה. כך תוכל ישראל להתמקד בשלושה מישורים והם שיקום כללי המשחק מול חזבאללה בלבנון, ובחינה מחדש של 'משוואת ההרתעה הדדית' שמונעת מישראל לפעול גם נגד תשתיות הטרור של חמאס בלבנון; לעצור את איראן בדרכה לגרעין, בהתבססותה בזירה הצפונית ובמאמציה להשתלט על הזירה הפלסטינית; ולכרסם במעמדו המתחזק של חמאס בזירה הפלסטינית.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט